

Kolorowe

oblicze domu

■ Elewacje

Tomasz Wojciuk

Jednym z ostatnich dylematów związanych z budową domu jest wygląd, a dokładnie: faktura i kolorystyka elewacji. Decydując się na konkretny rodzaj tynku czy okładziny, nie zapominajmy, że zewnętrzna powłoka budynku mieszkalnego powinna nie tylko estetycznie wyglądać, ale także spełniać walory użytkowe.

Rodzaj elewacji, choć zależy od indywidualnych preferencji właściciela budynku, może być niekiedy ograniczony uwarunkowaniami konstrukcyjnymi lub funkcjonalnymi. **Obecnie elewacje najczęściej wykonuje się z nakładanego warstwowo na mur cementowo-wapiennego tynku, który następnie pokrywa się farbą,** lub nakładanego na zewnętrzną warstwę docieplającą tynku cienkowarstwowego. Coraz większą popularnością zaczynają cieszyć się także cegły klinkierowe, kamień, konglomeraty oraz płytki elewacyjne, stanowiące zewnętrzną, integralną warstwę ściany. Tego typu elewacje albo się muruje (cegła klinkierowa, kamień), albo przytwierdza do ściany na klej (płytki). Elewacje mogą być także mocowane do rusztu. Do tego typu powłok zewnętrznych możemy zaliczyć oblicówkę winylową (siding) oraz drewniane panele.

Tynki tradycyjne nakładane na ścianę

Konstrukcję domu najczęściej stanowi wykonana z cegieł lub bloczków jedno, dwu- lub trzywarstwowa ściana. Jeśli w ścianie znajduje się już izolacja termiczna, wówczas cegłę zwykle pokrywa się trzema warstwami tynku cementowo-wapiennego (w miejscach narażonych na wilgoć, jak np. piwnice, stosuje się tynki cementowe), a następnie maluje farbami elewacyjnymi. Pokrycie tynku warstwą farby nie tylko wpływa na ostateczną estetykę domu, ale także chroni go przed wilgocią, zanieczyszczenia-

mi, promieniowaniem UV oraz wahaniami temperatur.

Wykonanie

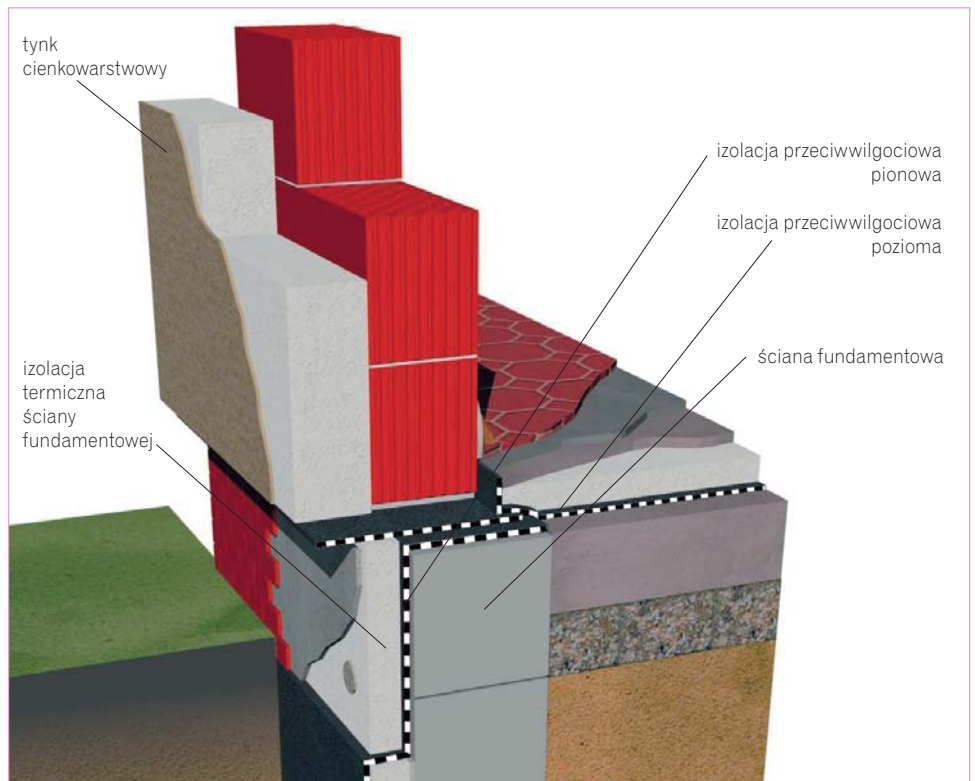
Tradycyjne tynki trójwarstwowe należy nakładać na czystą, pozbawioną zabrudzeń i kurzu ścianę najlepiej wiosną lub wczesną jesienią (latem, pod wpływem wysokich temperatur, tynk zbyt szybko wiąże, przez co pęka i traci swoje właściwości, natomiast zimą zamarza i się kruszy). Pierwsza warstwa tynku, tzw. szpryc lub obrzutka, ma grubość 3–5 mm i jest rzadka (cement z małą ilością wapna) – zwykle nakłada się ją na ścianę rądem lub czerpakiem. Druga warstwa zwana narzutem ma grubość 10–15 mm. Zaprawa tynkarska składa się z cementu, większej ilości wapna oraz piasku sortowanego i jest znacznie gęstsza. Ostatnią, trzecią powłokę stanowi szlichta, czyli warstwa wygładzająca, w skład której wchodzi cement, dużo wapna oraz piasek szklarski (kwarcowy) lub płukany. Ta warstwa ma grubość do 3 mm.

Malowanie

Kiedy już tynk jest położony na ścianie, dobrze jest zostawić go na kilka tygodni do wyschnięcia, a następnie pokryć warstwą farby. Do malowania elewacji wykonanej z nakładanego warstwowo tynku najczęściej używa się uniwersalnych farb elewacyjnych: akrylowych, silikonowych lub akrylo-silikonowych. Farby akrylowe są przeważnie matowe, dobrze przywierają do podłoża, mają niską przepuszczalność pary wodnej i gazów. Nie pokrywa się nimi tynków wapiennych, lecz cementowo-wapienne oraz elementy wykonane z betonu, cokoły, podmurówki oraz płyty włókno-cementowe. Farby silikonowe (ich spoiwem jest żywica silikonowa) nadają elewacji połysk, często mają działanie samoczyszczące (pod wpływem inten-

▼ Oferta tynków – suchych mieszanek lub gotowych mas – jest duża, dlatego nie powinno być problemu z odpowiednim dobraniem ich do podłoża

Elewacje w jasnych odcieniach starzeją się wolniej, nie wymagają tak częstych zabiegów konserwacyjnych jak elewacje ciemne, na których wyraźniej widać wszystkie spękania i odpryski

▲ Schemat konstrukcji ściany dwuwarstwowej wykończonej tynkiem cienkowarstwowym

sywnie padającego deszczu) i przepuszczają parę wodną. Idealnie nadają się do tynków cementowo-wapiennych, ale także betonu, cegły i płyt włókno-cementowych. Połączeniem właściwości farb akrylowych i silikonowych są farby akrylo-silikonowe, które dobrze się zmywają i mają umiarkowaną przepuszczalność pary wodnej.

Podłoże pod wszystkie te farby musi być suche. Przed nałożeniem każdej z nich dobrze jest wcześniej zastosować specjalny podkład gruntujący. Farby akrylowe, silikonowe i akrylo-silikonowe można nakładać także na powierzchnie pomalowane wcześniej farbami mineralnymi. Osobną kategorią farb zalecanych do malowania tynków cemento-

▲ Najlepszy czas na wykańczanie elewacji domu to koniec wiosny i początek jesieni, kiedy na zewnątrz panują umiarkowane temperatury

fot. Wienerberger
 fot. Roben

▲ Połączenie klinkieru, tynku i drewnianych elementów elewacji tworzy bardzo ciekawy efekt

wo-wapiennych są farby cementowe, stanowiące połączenie jasnych odmian cementu i polimerów. Są one odporne na wodę, przepuszczając parę wodną, ale niestety nasiąkają. Ich wielką zaletą jest atrakcyjność, w porównaniu do innych rodzajów farb, cena.

Tynki cienkowarstwowe nakładane na izolację termiczną

Stosuje się je najczęściej na przytwierdzoną do ściany warstwę styropianu (zwykle ma od 5 cm do 15 cm). Styropian najpierw się kołkuje (na 1 m kw. izolacji należy użyć od 4 do 6 kołków), następnie trzeba przetrzeć go specjalną tarką, aby pozbyć się nierówności. Kolejnym etapem jest naciągnięcie na styropian kleju do zatapiaania siatki, który nakłada się specjalną metalową pacą. Po wtopieniu siatki na tak przygotowaną powierzchnię nakłada się kolejną, cienką warstwę kleju, który po wyschnięciu należy przeczyścić papierem ściernym (najlepiej 16-tką). W ten sposób przygotowaną powierzchnię należy zagruntować i pozostawić do wyschnięcia. Po kilku dniach można przystąpić do nakładania warstwy tynku, która ma zwykle grubość od 1 mm do 4 mm. Istnieje kilka rodzajów tynków cienkowarstwowych, które różnią się głównie strukturą i stopniem przepuszczalności pary wodnej. **Tynki mineralne i silikatowe dobrze przepuszczają parę wodną, natomiast żywiczne i akrylowe mają niski stopień przepuszczalności.** Nie ma to znaczenia, jeśli nakładamy tynk bezpośrednio na styropian, siatkę i klej, jest natomiast

dość istotne w momencie, kiedy nową warstwą tynku chcemy przykryć stary tynk (także cementowo-wapienny, cementowy lub beton). **Warstwa zewnętrzna zawsze powinna mieć większy stopień przepuszczalności pary wodnej. W przeciwnym razie ściana może być narażona na zawilgocenie.**

Elewacje murowane i przyklejane

Tego typu elewacje z pewnością wyglądają inaczej i oryginalnie od elewacji tradycyjnych (tynków cementowo-wapiennych lub cienkowarstwowych), ale są też znacznie droższe zarówno jeśli chodzi o materiały, jak i wykonanie. Najbardziej kosztowne

▲ Płytki okładzinowe przykleja się bezpośrednio do muru lub do ocieplenia

są elewacje murowane (tzw. obmurówka), które mogą zastępować zewnętrzną warstwę cegieł na całej powierzchni domu, występować we wnękach lub na poszczególnych ścianach, ewentualnie sięgać np. do wysokości okien, licując się z warstwą tynku. **Elewacje murowane wykonuje się najczęściej z cegieł klinkierowych (mogą być gładkie lub ryflowane, pełne lub drążone) oraz występującego w wielu odmianach kamienia.** Spoiwo w tym wypadku stanowi zaprawa cementowa, do której można dosypać pigment barwiący. Robiąc obmurówkę z cegieł klinkierowych, należy pamiętać, aby mieszać ze sobą cegły z poszczególnych palet, które mogą niekiedy różnić się

Podczas murowania klinkieru trzeba uważać, aby go nie zabrudzić zaprawą, ponieważ późniejsze czyszczenie jest bardzo trudne

▼ Elewację z silikatów po ułożeniu trzeba zaimpregnować

fot. Grupa Silikaty

odcieniem. Po ułożeniu cegły dobrze jest przetrzeć wilgotną gąbką i zaimpregnować, co nie tylko nada im intensywniejszy kolor, ale także ochroni przed zabrudzeniem. Dobrze jest też na kilkanaście dni przykryć elewację grubą folią, aby zaprawa zdążyła związać. Jeśli zaraz po ułożeniu zmoczy ją deszcz, na ceglach mogą pojawić się zacieki.

Inną opcją jest obłożenie domu kamieniem naturalnym (zwykle granit, rzadziej piaskowiec), konglomeratem (mączka kamienna z 5-procentowym dodatkiem żywicy poliestrowej), kamiennymi płytkami pokrytymi żywicą akrylową lub płytkami imitującymi cegłę klinkierową (w odcieniach czerwieni, brązu i żółci) mocowanymi na klej. Płytki i kamienne bloki można układać bezpośrednio na tynk. W przeciwieństwie do elewacji murowanej dobrze jest kilka miesięcy poczekać, aż budynek osiadzie. Inaczej płytki mogą popękać. Istotny jest również dobór właściwego kleju, który powinien być elastyczny i odporny zarówno na naprężenia spowodowane odkształcaniem się płytek pod wpływem temperatury, jak i działania niekorzystnych czynników zewnętrznych.

Elewacja murowana jest na pewno cięższa, grubsza i trudniejsza do ułożenia niż elewacja z płytek czy kamiennych bloków. Poza tym nie ma tu tak wielu możliwości doboru materiałów zarówno pod względem faktury, jak i kolorystyki. Jest natomiast elegancka, solidna, trwała i zapewnia wspaniałą izolację budynku.

Elewacje mocowane

Poprzez elewacje mocowane najczęściej rozumie się siding (tzw. oblicówka winylowa)

oraz drewniane panele. Siding jest materiałem lekkim, niezwykle trwałym (gwarancja może obejmować nawet kilkadziesiąt lat) i niedrogim. Panele (zwykle mają szerokość od 10 cm do 30 cm i długość do 6 m) mogą być płaskie lub łamane, z fakturą gładką lub imitującą drewno. Pomimo że siding dostępny jest w kilkunastu kolorach, najbardziej popularny jest kolor biały. Panele można łatwo myć, a uszkodzone elementy wymieniać na nowe bez konieczności demontowania całej elewacji.

Kiedy już zdecydujemy się, czy będziemy mocować siding w poziomie, czy w pionie oraz czy pod niego położymy warstwę docieplającą (styropian lub wełna mineralna), wówczas możemy przystąpić do montażu listew tzw. rusztu (listwy przytwierdza się do ściany za pomocą kołków rozporowych). Panele zawsze układa się od dołu ściany. Dobrze jest zacząć od układania dużych płaszczyzn, a ścinki wykorzystać, np. układając sidingiem wnęki okienne. Trzeba pamiętać, aby pomiędzy panelami zostawić niewielkie przerwy i nie montować ich na sztywno ponieważ rozszerzają się i kurczą pod wpływem temperatury.

Innym rodzajem elewacji mocowanej są drewniane panele. Zwykle wykorzystuje się zaimpregnowane wcześniej deski (świerkowe, sosnowe, modrzewiowe) lub gonty. Deski mają zwykle szerokość od 9,5 cm do 15 cm i długość od 3 m do 5 m. Podobnie jak w przypadku sidingu należy zacząć od skonstruowania rusztu (drewniane łąty powinny być rozmieszczone co 40–60 cm). Pomiedzy listwy możemy włożyć docieplającą wełnę mineralną, którą – zanim zaczniemy mocować panele – należy zabezpieczyć folią wiatroizolacyjną. Montaż elewacji

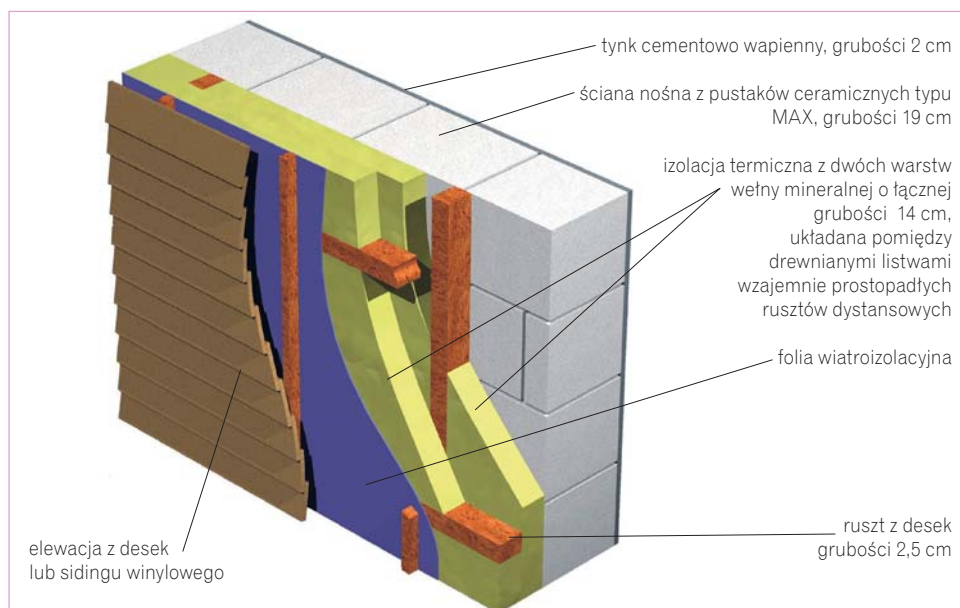
fot. Royal Wuroopa

▲ Oblicówka winylowa (siding) to najpopularniejszy materiał do mocowania na ruszcie

drewnianej rozpoczyna się od elementów narożnych i otworów. Deski można układać na różne sposoby: na pióro-wpust lub przylgę. Mocuje się je do rusztu z łąt drewnianych za pomocą wkrętów. Należy pamiętać, aby między deskami a murem lub warstwą docieplającą znajdowała się wolna przestrzeń. W przeciwnym razie pod elewacją może zbierać się zabójcza dla drewna wilgoć. Gotową elewację należy pomalować wodoodpornym lakierem, lakierobejcą lub impregnatem dekoracyjnym i co 3–4 lata powtarzać ten zabieg.

Elewacje drewniane, choć niezwykle efektownie wyglądają, mają kilka wad. Są drogie, wymagają częstych zabiegów pielęgnacyjnych oraz są materiałem łatwopalnym. ■

▼ Schemat ściany dwuwarstwowej wykonywanej metodą lekką suchą, wykończonej sidingiem

▼ Na elewacje drewniane używa się desek z drewna świerkowego, sosnowego, modrzewiowego lub któregoś z gatunków egzotycznych

fot. D.H.Drewno